

§ 22

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman työryhmän esityksestä taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivoiksi

HEL 2018-013376 T 00 01 06

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman taide- ja taiteilijapolitiikkaa valmistelleen työryhmän esityksistä seuraavan lausunnon:

Yleistä työryhmän esityksistä ja raportista

Helsingin kaupunki pitää Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat -dokumenttia erinomaisena linjauksena sekä esityksiltään että taustatyöltään. Esityksessä on tunnistettu kattavasti taiteen ydin ja riippumattomuus sekä sen sovellusten kasvava merkitys luovuudelle ja ajattelulle, yhteiskunnan innovointikyvyille, hyvinvoinnin ja terveyden edistämiselle ja hedelmälliselle yhteiskunnalliselle keskustelulle.

Taide ja taiteilijat ovat tärkeä ja näkyvä osa pääkaupungin elämää. Helsingissä asuu taiteenalasta riippuen vähintään puolet Suomen ammattitaiteilijoista, joten esitys koskee kaupunkia jo määrällisesti merkittävästi. Helsingin kaupunki on mm. Uuden kaupunginmuseonsa, Amos Rexin ja Oodin myötä todennut saman minkä ohjelma tekee selväksi: taide ja kulttuuri ovat kaupunkikehitystä laaja-alaisesti kirittäviä elementtejä.

Helsinki painottaa taidetta, luovien tekijöiden alkuperäisteoksia ja niiden uusia tulkintoja koko kulttuurikentän itseisarvoisena perusrakenteena, jonka varaan ekosysteemin muut toimijat rakentavat työnsä. Se on verrattavissa perustutkimukseen, josta voidaan johtaa niin soveltavaa tutkimusta kuin monenlaisia käytännön sovelluksia. Helsingin kaupunki yhtyy näkemykseen, jonka mukaan taiteen ja taiteilijoiden yhteiskunnallinen asema ei vastaa alan koulutukseen tehtyjä investointeja eikä taiteilijoiden osaamista. Taide ansaitsee ja tarvitsee lisää rahoitusta.

Taiteen kansainvälinen luonne ja oman taiteilijakuntamme monikulttuuristuminen jäävät esityksissä vähäiselle huomiolle. Helsingin kaupunki painottaa näitä elementtejä taidekentän välttämättöminä ja rikastuttavina tekijöinä.

Myös kytkentää opetukseen ja koulutukseen tulisi Helsingin kaupungin mielestä ohjelmatyön seuraavassa vaiheessa tiivistää.

Helsingin kaupunki on laatimassa omaa taide- ja kulttuurivisiota. Sitä pohjustavissa keskusteluissa on tullut esille hyvin samansuuntaisia näkemyksiä, kokemuksia ja alustavia linjauksia kuin Taide- ja taitelijapolitiikan suuntaviivat -esityksessä. Kaupungin vision ja ministeriön tulevan ohjelman toimeenpanosta on löydettävissä yhteistyömahdollisuuksia.

1) Taide yhteiskunnan ytimeen (työryhmän esitykset 1-8)

Helsingin kaupunki pitää oikeana Suuntaviivat-esityksen näkemystä, että taiteen muuttunut asema innovaatioille perustuvan koulutusyhteiskunnan keskeisenä tekijänä tulee tunnistaa ja tunnustaa. Rahoitus ja muut tukijärjestelmät tulee päivittää vastaamaan nykytilannetta ja tulevia tarpeita. On perusteltua esittää rahoitustehtäviä myös muille hallinnonaloille, jotka hyötyvät eri tavoin taiteilijoiden luovasta työstä. Ohjelman jatkotyössä on syytä kirjoittaa nämä hyödyt selkeästi auki.

Kansainvälisissä kaupunkien verkostoissa on havaittu sama ilmiö. Kaupungit kautta maailman panostavat nyt taiteeseen ja kulttuuriin. Mm. Lontoon kaupungin vetämä World Cities Culture Forum painottaa kulttuurin ja taiteen merkitystä yhteiskuntien jakautumisen vastaisessa työssä. EU:n tuore Cultural and Creative Cities Monitor 2017 tuo esiin, että taiteeseen ja kulttuuriin panostavat kaupungit menestyvät myös taloudellisesti.

Yksityiskohtaisia kommentteja:

Esitys 2: Ajatus taiteen ytimeestä, ominaisuuksista ja vaikuttavuudesta on kiteytetty taitavasti. Taide on myös yhteisöllistä.

Esitys 3: Helsingin kaupunki kannattaa taiteen ja kulttuurin (luku 29.80) osuuden nostamista yhteen prosenttiin valtion talousarvion kokonaismenoista.

Esitys 4: Helsinki pitää tärkeänä taidelaitosten toiminnan turvaamista siten, että ne voivat ennakoita taloudelliset edellytyksensä ohjelma- ja henkilöstösuunnitteluun riittävän aikaisin. Veikkauksen rahoitusaseman mahdollisten muutosten varalta on tärkeää, että valtio valmistautuu turvaamaan taidelaitosten ja -yhteisöjen rahoittamisen myös muista varoista.

Esitys 6: Helsingin kaupunki arvioi taiteen käytön edelleen lisääntyvän yhteiskunnan eri sektoreilla ja kannattaa taiteen rahoitustehtävien ulottamista vastaavasti myös muiden hallinnonalojen kuin opetus- ja kulttuuriministeriön määrärahoihin.

Esitys 7: Helsingin kaupunki noudattaa rakentamisessaan taiteen prosenttiperiaatetta. Kaupunki kannattaa prosenttiperiaatteen laajentamis-

ta esimerkiksi sosiaali- ja terveyshankkeisiin asiakkaiden ja hoitohenkilöstön hyvinvoinnin parantamiseksi. Samalla Helsingin kaupunki kiinnittää huomiota mahdollisen sote-ratkaisun vaikutuksiin nykyisiin tallettuihin taideteoksiin: maakunnille siirtyvissä sosiaali- ja terveystalujen tiloissa on runsaasti kuntien omistukseen jäävää taidetta. Sen jatkokäytöstä tulee sopia kuntien ja maakuntien kesken.

2) Taiteen rahoituksen strateginen kehittäminen (työryhmän esitykset 9-14)

Helsingin kaupunki tukee taiteen rahoituksen kehittämistä ekosysteemiajattelun mukaisesti.

Yksityiskohtaisia kommentteja:

Esitys 9: Helsingin kaupunki kannattaa taiteen edistämisen ja tukemisen rakenteiden laajaa strategista tarkastelua ja tietoon perustuvien hallittujen muutosten tekemistä. Avustamisen ja rahoittamisen tulee olla ennakoitavaa, mutta tarvitaan myös reaktiivisia rahoitus- ja kumppanuusmalleja. Rahoitusta koskevaa tietopohjaa kehitettäessä voidaan olla yhteydessä Helsingin kaupunkiin ja muihin kuntiin, joilla on valtion kanssa paljon yhteisiä tukiasiakkaita. On järkevää ja kokonaistaloudellista kerätä tietoja soveltuvien osin samoin periaattein.

Esitys 10: Mikäli alueelliset kulttuuria ja taidetta edistävät hallinnolliset rakenteet toteutuvat, ne tulisi sijoittaa mahdollisimman lähelle kulttuuri- ja taidetoimijoita. Alueellinen kehittämiskoordinaatio on tärkeä toteuttaa.

Tähänastiset taidealojen aluekeskukset ovat parhaimmillaan vaikuttaneet koko taidealansa kehitykseen, koulutukseen ja tukirakenteisiin (esim. tanssi). Taiteen valtionosuustoimijat ja taideoppilaitokset ovat merkittävänä paikallisina resurssikeskittyminä tärkeitä yhteistyökumppaneita alueen muille taidetoimijoille. Niitä tuleekin kannustaa tarjoamaan soveltuvia resurssejaan myös vapaan kentän käyttöön.

Esitys 11: Tukimuotojen selkiyttäminen ja vähentäminen on kannatettavaa. Uudistuksessa on kuitenkin huolehdittava, että tukea löytyy myös pienille ja ketterille toimijoille ja toiminnoille. Keskimääräisen tukisumman kasvattaminen sivuuttaa helposti tärkeän ruohonjuuritason tekemisen. Ratkaisuja voidaan hakea sekä taiteen tukisumman kasvattamisesta että erityyppisten rahoittajien (valtio, kunnat, säätiöt) työnjaosta.

Esitys 12: Vertaisarvioinnin kehittäminen on kannatettavaa.

3) Taide on työtä, ja sellaisena sitä on kohdeltava (työryhmän esitykset 15-21)

Paitsi maan suurin taiteilijoiden keskittymä, Helsinki on pääkaupunkina tärkein ikkuna maailmalle. Tämän aseman ylläpitämisessä taide on merkittävimpiä elementtejä, jonka dynaamisuus ja tuoreus perustuvat

nykyisten taiteilijoiden työlle. Nykyisenkaltaisessa yhteiskunnassa moni muu toiminto hyötyy taiteellisen työn tuloksista. Puuttuu kuitenkin rakenteita, joiden kautta alkuperäinen luova tekijä saisi korvauksen työstään samoilla ehdoilla kuin muut työntekijät.

Helsingin kaupunki kannattaa Suuntaviivat-dokumentin kaikkia esityksiä taiteen ja taiteilijoiden elinmahdollisuuksien turvaamiseksi (esitykset 15-21).

Yksityiskohtaisia kommentteja:

Esitys 13: On syytä koordinoita opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön roolit taiteen elinkeinotoiminnassa. Taide elinkeinona ja yhtenä vientituotteena on saatava samalle tasolle muiden alojen kanssa.

Esitys 14: Helsingin kaupunki kannattaa taiteen rahoittajatahojen yhteistyön lisäämistä.

Esitys 21: Taidetyön nopeassa muutoksessa (esim. valo- ja äänitaide) painottuu täydennys- ja myös pätevyitysmiskoulutuksen tärkeys. Lisäksi Helsingin kaupunki toteaa, että taiteen perusopetus ja taidesuuntautuneet erityiskoulut ja -luokat tulisi nähdä osana tulevien taiteilijoiden oppimispolkua.

Lautakunta esitti, että asian kaupunginhallituskäsittelyn jälkeen kulttuurijohtaja täyttää lausuntolomakekyselyn osoitteessa lausuntopalvelu.fi.

Lisäksi lautakunta päätti tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta jo tässä kokouksessa.

Esittelijä

kulttuurijohtaja
Tuula Haavisto

Lisätiedot

Tuula Haavisto, kulttuurijohtaja, puhelin: 040 551 7335
tuula.haavisto(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntöön saate 20.12.2018, opetus- ja kulttuuriministeriö
- 2 Lausuntopyyntö, Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat –työryhmän esitys, opetus- ja kulttuuriministeriö
- 3 Taide ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat. Työryhmän esitys taide- ja taiteilijapolitiikan keskeisiksi tavoitteiseksi, OKM julkaisu 2018/34

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Helsingin kaupungilta 7.2.2019 mennessä, ja edelleen kaupunginkanslia on pyytänyt 29.1.2019 mennessä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalta, lausuntoa taide- ja taiteilijapolitiikan keskeisiä tavoitteita valmistelleen työryhmän esityksistä. Työ on osa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian 2025 toteuttamista. Sen luovaa työtä ja tuotantoa koskevana strategisena tavoitteena on, että "taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset ovat parantuneet ja tuotannon ja jakelun muodot monipuolistuneet". Lähivuosien strategiseksi tavoitteeksi on kirjattu: "taide- ja taiteilijapolitiikkaa kehitetään ottaen huomioon toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, tulevaisuuden kehityssuunnat sekä taiteen alojen erilaisuus."

Lokakuussa 2017 asetettu työryhmä teki 21 ehdotusta taide- ja taiteilijapolitiikan keskeisiksi tavoitteiksi. Ehdotukset liittyvät taiteen asemaan yhteiskunnassa, taiteen rahoituksen strategiseen kehittämiseen ja taiteilijan asemaan. Niissä otetaan huomioon taiteenalojen erilaisuus mutta myös taiteenaloja yhdistävät asiat.

Työryhmän mukaan "taide on luovaa, vapaata ja kriittistä toimintaa. Taide toteuttaa ihmisyyttä, tuottaa kokemuksia ja elämyksiä sekä antaa aineksia punnita arvoja ja maailmankatsomuksia. Taide uudistaa yhteiskuntaa, lisää hyvinvointia, kasvua ja innovatiivisuutta. Taide nähdään osana palvelusektoria ja elinkeinotoimintaa ja taidepolitiikka panostuksena yhteiskunnan luovaan perustaan ja osaamiseen."

Työryhmän keskeisimmät viestit ovat:

- Taide tulee saattaa yhteiskunnan ytimeen vastaamaan taiteen kasvunutta yhteiskunnallista merkitystä. Taiteen kulttuuriset, sosiaaliset, ympäristölliset ja taloudelliset vaikutukset tulee tunnistaa. Taide tulee nähdä osana laajentuvaa palvelusektoria ja elinkeinotoimintaa. Valtion rahoitusta taiteelle tulee lisätä, ja myös muiden hallinnonalojen kuin kulttuurin hallinnonalan tulee osallistua rahoitukseen.
- Taiteen rahoitusta tulee kehittää strategisesti ekosysteemiajattelun mukaisesti. Rahoitus- ja tukijärjestelmien tulee turvata pitkäjänteisesti taiteellinen työ ja taiteenalojen kehitys. Samalla rakenteiden tulee olla joustavia ja mahdollistaa myös taiteenalarajat ylittävien taiteen tekemisen muotojen tukeminen. Taiteen vertaisarviointimalia tulee uudistaa. Taiteen edistämisen alueellisia rakenteita tulee vahvistaa.

- Taide on työtä, ja sellaisena sitä on kohdeltava. Taitelijoihin tehtyä investointia ei osata vielä riittävästi käyttää yhteiskunnassa. Taiteellinen työ tulee saattaa tasavertaiseksi muiden työalojen kanssa ja taiteilijoiden mahdollisuuksia saada elantonsa taiteellisesta työstään tulee parantaa. Taitelija-apurahojen jälkeenyäneisyys tulee korjata. Tulee myös selvittää, olisiko tarkoituksenmukaista muuttaa taiteilija-apurahat sellaiseksi rahoitukseksi, joka mahdollistaa taiteellisen työn tekemisen työsuhteessa ja vahvistaa taiteilijan sosiaaliturvaa.

Opetusministeriön työ käsittelee osittain samoja teemoja kuin vastikään käynnistetty kaupungin oma taide- ja kulttuurivisiotyö. Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat -asiakirja otetaan soveltuvien osien yhdeksi pohjaksi myös visiota laadittaessa. Esitysten toteuttamisella tai toteuttamatta jättämisellä on vaikutusta esim. vision niihin osiin, joissa tarkastellaan Helsingissä toimivien kunnan, valtion, yksityisen ja kolmannen sektorin taide- ja kulttuuritoimijoiden merkitystä ja keskinäisiä suhteita.

Käsittelyaikataulun takia lautakunnan tulee antaa asiasta lausunto kokouksessaan 29.1.2019.

Asiasta ei ole pyydetty lausuntoa muilta lautakunnilta.

Esittelijä

kulttuurijohtaja
Tuula Haavisto

Lisätiedot

Tuula Haavisto, kulttuurijohtaja, puhelin: 040 551 7335
tuula.haavisto(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyynnön saate 20.12.2018, opetus- ja kulttuuriministeriö
- 2 Lausuntopyyntö, Taide- ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat –työryhmän esitys, opetus- ja kulttuuriministeriö
- 3 Taide ja taiteilijapolitiikan suuntaviivat. Työryhmän esitys taide- ja taiteilijapolitiikan keskeisiksi tavoitteiseksi, OKM julkaisu 2018/34

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano